

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

19(28)

2019

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

TAUTOS TYRIMŲ IŠTAKOS IR ANTROPOLOGIJA

Sudarytoja VIDA SAVONIAKAITĖ

THE ROOTS OF THE STUDY OF PEOPLE AND
NATIONS AND ANTHROPOLOGY

Edited by VIDA SAVONIAKAITĖ

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

VILNIUS 2019

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – mokslinis etnologijos ir socialinės ir kultūrinės antropologijos žurnalas. Jame spausdinami recenzuojami straipsniai, konferencijų pristatymai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas pristato mokslo aktualijas ir skatina teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Lithuanian Ethnology: Studies in Social Anthropology and Ethnology – is a peer reviewed journal of ethnology and social and cultural anthropology. It publishes articles, conference presentations, book reviews and review articles, which may be in Lithuanian or English, primarily focused on Lithuania, Central and Eastern Europe. The journal represents current debates and engages in methodological discussions.

REDAKCIŅĖ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius / Editor-in-Chief)

Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Jonathan Friedman

Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Jonathan Hill

Pietų Iliinojaus universitetas / Southern Illinois University, Carbondale, USA

Neringa Klumbytė

Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Ullrich Kockel

Heriot-Watt universitetas / Heriot-Watt University, Edinburgh, UK

Orvar Löfgren

Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa

Lietuvos edukologijos universitetas / Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania

Žilvytis Šaknys

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKCIŅĖS KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Laidybos adresas / Address of the Publisher: Redakcinės kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:

Lietuvos istorijos institutas

Tel. / Phone: + 370 5 262 9410

Kražių g. 5, LT-01108 Vilnius

El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt

<www.istorija.lt>

vytis.cubrinskas@vdu.lt

Žurnalas registruotas / The Journal indexed in:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)

EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Academic Search Ultimate, Energy and Power Source, SocINDEX with Full Text, Sociology Source Ultimate

Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Laidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. S-LIP-19-58)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	5
Editorial (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	7

Atsisveikinant su Christianu Giordano / Obituary for Christian Giordano	9
---	---

Christian Giordano

Politinis korektiškumas: antropologinė „geradarystės“ forma	11
---	----

Straipsniai / Articles

Tautos tyrimų ištakos ir antropologija / The Roots of the Study of People and Nations and Anthropology

Vida Savoniakaitė

Įvadas. Tautos tyrimų ištakos ir antropologija	17
Introduction. The Roots of the Study of People and Nations and Anthropology. Summary	27

Olga Mastianica-Stankevič

Mečislavo Davainio-Silvestraičio etnografija, tautosakos rinkimas ir lietuvių modernios tautos kūrimosi procesai	31
The Importance of Mečislavas Davainis-Silvestraitis' Ethnography and Folklore Collection in the Process of the Creation of the Modern Lithuanian People. Summary	48

Vida Savoniakaitė

Jono Basanavičiaus požiūris į lietuvių tautos tyrimus, 1879–1927	51
Jonas Basanavičius' View on the Research of the Lithuanian Nation, 1879–1927. Summary	77

Irma Šidiškienė

Iš Lietuvos etnologijos istorijos: aprangos tyrimo pagrindų paieškos	81
From the History of Lithuanian Ethnology: In Search of the Basics of Clothing Research. Summary	109

Auksuolė Čepaitienė

Kultūriniai lietuviškumo vaizdiniai <i>Aušroje</i> ir moksliniai kontekstai	113
Cultural Images of Lithuanianness in <i>Aušra</i> and their Scientific Context. Summary	138

Kiti straipsniai / Other Articles*Rūta Staniulytė*

- Piligrimystė Šiauriniu Šv. Jokūbo keliu: kelionių motyvai ir piligrimų santykiai 141
 Pilgrims on the Northern Way of St James: Motives and Relationships of Pilgrims. Summary 166

Dalia Sabaliauskienė

- Ritualinis mandagumas (*ta'ârof*) šiuolaikinio Irano visuomenėje ir tarpkultūrinėje komunikacijoje: Teherano šiaurinės dalies atvejis 169
 Ritual Courtesy (*ta'ârof*) in Contemporary Iranian Society and Intercultural Communication: The Case of Northern Tehran. Summary 188

Diskusijų forumas / Forum*Thomas A. Reuter*

- World Anthropology and its Institutional Challenges: A History of the Transformative Impact of Democratic Internationalisation on the Discipline of Anthropology 191
 Pasaulinė antropologija ir jos instituciniai iššūkiai: demokratiškos internacionalizacijos poveikio antropologijos disciplinai istorija. Santrauka ... 204

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Ethnologie française. Lituanie. Une anthropologie face à l'Histoire. V. Čiubrinskas (éd.), M. Segalen et al. (réd.) (*François Rugg*) 207
 Monika Frėjutė-Rakauskienė, Neringa Klumbytė, Andrius Marcinkevičius, Kristina Šliavaitė. Socialinis ir istorinis teisingumas daugiaetninėje Lietuvos visuomenėje: sampratos, patirtys ir kontekstai (*Dovilė Budrytė*) 210
 Yearbook of Balkan and Baltic Studies. E. Anastasova, M. Kõiva, Ž. Šaknys (eds) (*Audronė Daraškevičienė*) 214

Konferencijos / Conferences

- XIV SIEF kongresas Santjago de Komposteloje (Ispanija) (*Jonas Mardosa, Skaidrė Urbonienė, Žilvytis Šaknys*) 221
 IUAES 2019 kongresas Poznanėje – atsakas į disciplinai kylančias grėsmes (*Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas, Aušra Teleišė, Vytautas Tumėnas*) 224
 SIEF II tarptautinė vasaros mokykla doktorantams Škotijoje (*Vaida Rakaitytė*) 229
 Seminaras Angelės Vyšniauskaitės gimimo šimtmečiui paminėti (*Rasa Paukštytė-Šaknienė*) 231

In Memoriam

- Stasys Gutautas 1954–2018 (*Jonas Mardosa*) 235

Atsisveikinant su Christianu Giordano

Praeitų metų gruodį viešėdamas Vilniuje staiga mirė mūsų žurnalo redakcinės kolegijos narys, garsus Europos antropologas, Fribūro universiteto Šveicarijoje profesorius Christianas Giordano. Ch. Giordano atminimas šįmet paminėtas ne kartą. Jausdami didelę netektį norime tarti dar vieną atsisveikinimo žodį iškiliam mokslininkui, politinės, ekonominės ir istorinės antropologijos specialistui, kuris nuolat buvo šalia jautriai palaikydamas gležną, daug kur tik besikuriantį socialinės antropologijos disciplinos daigą tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Baltijos, Balkanų ar apskritai Vidurio bei Rytų Europos šalyse.

Prof. Ch. Giordano nuėjo ilgą akademinio tobulėjimo kelią nuo studijų Berno universitete, doktorato, apginto 1977 m. Heidelbergo universitete, po-

doktorantūrinės karjeros, pradėtos Bazelio universitete ir pratęstos Frankfurto universitete, kur jis 1986 m. tapo habilituotu daktaru, iki pat 1989 m., kai jis buvo pakviestas užimti Fribūro universiteto Socialinės antropologijos instituto vadovo vietą. Per visą šį laikotarpį išryškėjo jo tyrimų sritis – Viduržemio jūros visuomenių (nuo Sicilijos, kuri buvo jo doktorato dėmesio centre) iki plačių palyginamųjų, visą šį regioną apimančių studijų, pabrėžiant ekonominės ir politinės antropologijos sąsają per abipusių mainų, simbolinės giminystės bei *garbės-gėdos* imperatyvo ypatingą reikšmę tose visuomenėse.

Būdamas vienas Europos antropologijos pagrindinių figūrų ir daugiau nei du dešimtmečius vadovaudamas Fribūro antropologams (iki 2016 m.), prof. Ch. Giordano kartu su kolegomis išplėtojo etnografija paremtus tyrimų projektus, aprėpiančius naujausius – posocialistinius – pokyčius *in situ* Vidurio Rytų Europoje, pradedant nuo Balkanų iki Baltijos ir Kaukazo kraštų. Pats profesorius tyrinėjo ne tik Europoje. Jis, tyrinėdamas Bulgarijoje, lygia greta vykdė tyrimus ir Lotynų

Amerikoje bei ilgą laiką Malaizijoje, taip pat kitur domėdamasis praeities aktualizavimu, dažnai pasireiškiančiu „atminties karais“, nepasitikėjimo institucijomis ir šešėlinės ekonomikos poveikiu ar šeiminių-gimininių-klaninių-kastinių santykių bei teisinio pliuralizmo reikšme šiuolaikinėse visuomenėse.

Prof. Ch. Giordano buvo vienas pagrindinio Europos antropologijos žurnalo *Anthropological Journal of European Studies* steigėjų, visada rūpinosi, kad šios disciplinos neužgoštų istorija, sociologija ar kultūros studijos, o tai nuolat vyksta šių dienų Vidurio ir Rytų Europoje. Jis buvo aktyvus Baltijos šalių antropologijos doktorantūros mokyklos narys, Vytauto Didžiojo universiteto Socialinės antropologijos magistrinės programos studentus įkvepiantis profesorius, nuo 2008 m. čia nuolat vizitavęs ir skaitęs politinės antropologijos bei Viduržemio jūros regiono antropologijos kursus. Prof. Ch. Giordano glaudžiai bendradarbiavo su Lietuvos antropologais ir etnologais, dalyvavo bendruose VDU Socialinės antropologijos centro tyrimų projektuose, konferencijose (VDU, Klaipėdos universitete, Lietuvos istorijos institute), mokslo žurnalų redakcinėse kolegijose (*Kultūra ir visuomenė; Sociologija. Mintis ir veiksmas*).

Šalia keliasdešimties prof. Ch. Giordano paskelbtų knygų yra daugiau nei 260 straipsnių, keletas publikuota ir mūsų žurnale. Juose atsiskleidžia nuodugnus šiuolaikinių antropologijos teorinių ir metodologinių problemų pažinimas ir diskusinė dvasia. Tai puikiai iliustruoja praeito numerio *Diskusijų forume* paskelbtas jo straipsnis apie politinį subjektyvizmą / pavaldumą. Ch. Giordano diskusinė dvasia atsiskleidžia ir šiame numeryje spausdinamame jo straipsnyje apie politinį korektiškumą. Tai patvirtina mokslininko neeilinį gebėjimą kiek ironiškai, tačiau kartu švelniai pateikti sudėtingiausias antropologijos problemas.

Visi kolegos dalijamės šviesiu didžiadvasio žmogaus, puikaus pedagogo ir mokslininko atminimu.

*Redakcinės kolegijos vardu
Vytis Čiubrinškas*

Lietuvos istorijos instituto mokslinis žurnalas „Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos“ leidžiamas vietoj nuo 1996 metų ėjusios etnologinių monografijų ir studijų serijos „Lietuvos etnologija“. Čia publikuojami Lietuvos ir užsienio etnologų ir antropologų straipsniai, recenzijos, mokslinė informacija, atskleidžiamos mokslinio gyvenimo realijos. Šis numeris – specialus teminis: „Tautos tyrimų ištakos ir antropologija“, jo sudarytoja – Vida Savoniakaitė.

ISSN 1392-4028

Mokslinis tęstinis leidinys

Lietuvos etnologija 19(28)
Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos
2019

Redaktorė *Aldona Radžvilienė*
Dailininkė *Audronė Uzielaitė*
Maketuotoja *Žydronė Jakonytė*
Anglų kalbos redaktorius *Joseph Everatt*
Vertėja iš anglų kalbos / į anglų kalbą *Dalia Cidzikaitė*

2019 12 20. 16,38 leidyb. apsk. Tiražas 150 egz.
Išleido Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5, 01108 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius